

Mossèn Gumersind: Sant Joan va ser una festa

A Sant Joan de Palamós, i a la plaça que porta el seu nom, es va inaugurar un monument a mossèn Gumersind Vilagran, el carismàtic rector de la parròquia mort l'any 2004.

Al final de la dècada dels setanta, jo agafava cada dia la Sarfa per anar a estudiar a l'insti de Palafrugell. En aquell trajecte ens coneixíem tots, si més no tots els que el feiem regularment. A la parada de Sant Joan, hi pujaven sempre un grup de nois i noies que si bé potser ja no eren *ionquis* si

que havien estat víctimes de l'addicció al *cavall* fins feia ben poc. El cert és que es feia estrany veure diàriament aquella colla disposada a vendre revistes arreu de la comarca —revistes editades a favor d'algun projecte d'ajut als drogaadictes, ara no recordo quin—, entremig d'estu-

El monument a mossèn Gumersind, a Sant Joan de Palamós.

Quan el vi ve de la bóta

Tot és de fireta en el Baix Empordà. Els cims més alts de les Gavarres són més aviat baixos, l'aigua dels seus torrents i de les seves rieres —el Rissac, l'Aubi, la de Calonge o la de Vall-llobrega— és irregular; les valls —la de Vall-llobrega o la de Calonge, amb la conca del Tinar— són mitges llunes petites, ferradures que no anirien bé a cap dels quatre cavalls que arrosseguen el carro del sol a través del cel. Quan va saber de qui era fill, Faetont va voler portar aquell carro: els cavalls se li van desbocar; la calor, que tot ho crema, va incendiar boscos i ciutats, va assecar mars i rius. Tot plegat, un desastre. Dues grans plagues semblants han assolat bona part de les nostres vinyes. La primera, la fil·loxera, ja fa més de cent anys que va passar. La segona, la de la urbanització, la del turisme de masses i la de la destrucció sistemàtica del nostre patrimoni, no hi ha manera que passi. Un vespre d'un dissabte de començament de novembre, la sala Fontova de Calonge es va emplenar de gent que va voler assistir a la presentació del llibre *Un vi viu*, subtitulat *El vi de pagès de Calonge i de Vall-llobrega*. El signen Joan Lluís Alegret, Josep Maymí i Carles Serra, antropòlegs de la Universitat de Girona, perquè el gran valor d'aquest vi no es fonamenta només en la qualitat enològica —que això depèn sempre de la vinya, de la collita i de la bóta— sinó també en els valors etnològics: en les espècies de ceps que s'ha aconseguit preservar, en l'especificitat del procés productiu, en la relació directa que es manté entre productor i comprador, tal com es feia sempre i tal com és tan estrany trobar ara. És per tot això que els autors reals d'aquest llibre són fonamentalment les vint-i-nou famílies pageses de Calonge i de Vall-llobrega; si es vol, també, els seus compradors i els seus defensors, gent que va anar a la sala Fontova aquell vespre o que no hi va poder anar, gent que sap que l'únic progrés possible és respectar les diferents sensibilitats i maneres de fer, gent que s'oposa a la uniformització i a la cultura del tots iguals i tots al súper. Aixequem ben alt la copa!

Xavier Cortadellas

dients i gent més o menys gran que anava a Girona, al metge probablement. És clar que si s'estaven a Sant Joan és perquè mossèn Gumersind els deixava un lloc on hostatjar-se, on dormir i rentar-se mínimament. No gaire de res, però moltíssim de tot, perquè això era tot el que els podia oferir aquell home de testa rotunda i vocalització sonora a causa d'una sordesa portada amb habilitat i paciència. Crani memorable i ànima tendríssima, empordanès d'origen i dedicació; ingenu vocacional, quan la ingenuïtat es conjuga en la seva accepció més positiva.

Qualsevol nouvingut o passavolant que s'acostava a la població de Palamós, a

Sant Joan vull dir, a la recortia hi tenia un lloc. Ingent va ser la tasca que va realitzar amb els immigrants andalusos que arribaven al municipi durant la dècada anomenada dels miracles —aquests, ben terrenals, per cert. Podríem dir que era un capellà dels d'abans i dels de veritat, amb tot el que això vol dir. Res de teories de l'alliberament encara, però moltíssima passió per Crist i per tot allò d'ajudar els pobres. La caritat entesa en el seu vessant més bàsic i

immediat era probablement el seu dogma més interioritzat. I com passa sovint amb les persones excepcionalment bones, somreia i reia sempre. Poques vegades un capellà i els ciutadans de la seva parròquia s'han interrelacionat de forma tan sòlida, tan íntima, diria. Coneixia tothom qui alguna vegada havia tingut relació amb ell. Ens coneixia a tots, des de sempre. I no l'emman-dria pas agafar el telèfon per felicitar un sant, un aniversari o un casament.

Però mossèn Gumersind no era només l'amor o la caritat més directa i alhora més simple i també més tendra, sinó que també s'embranchava en projectes que sovint suplien la manca d'Ajuntament propi i la singularitat real de Sant Joan enfront de Palamós: biblioteca, llar d'infants, ONG *avant la lettre*. No és ara moment d'enumerar tot el bé i el servei que ha fet no ja als seus feligresos, sinó als habitants de la seva parròquia, fossin o no parroquians fidels. Però sí

que mossèn Gumersind va ser l'ànima d'una iniciativa que no puc deixar d'esmentar: tot just arribat a Santa Eugènia de Vilatorrada va posar en marxa el projecte de suport als nois i noies d'educació especial Els Àngels. No cal pas cantar les excel·lències del projecte; de tots és conegut. Des de tots àmbits necessaris, mossèn Gumersind ajudava tothom que ho necessités. Això és així.

A la plaça que porta el seu nom, evidentment a Sant Joan, podem veure-hi ara una estàtua de bronze, obra d'Antoni Delgado, que el representa assegut, mirant cap a la pista on els nens juguen i els adolescents hi transiten la perplexitat. Si bé Sant Joan ja va plorar el seu traspàs la tardor de l'any passat i li va dir l'adéu que mereixia, la inauguració d'aquesta escultura va esdevenir un homenatge certament alegre i agraït. Grallers i gegants i autoritats i homes i dones que s'han fet grans a l'entorn de la parròquia, de Sant Joan i de Palamós i de Múrcia i de Rosario i de Nador i de Campillos i de Lima i etc., tots hi eren, catòlics, evangelistes, protestants (confessions que han conviscut des de sempre a Sant Joan: nucli petit, però divers), i tots miraven aquell rostre de bronze obscur mentre els gegants li feien els honors i els grallers hi posaven la BSO.

Els ferros d'art de Nonito Cadenas

Posant de costat dos col·laboradors de Rafael Masó, Nonito Cadenas i Fidel Aguilar, i delineant-ne les seves vides en paral·lel, tindríem un petit exemple del sentit de la justícia poètica amb què de vegades obra el temps. Cadenas, artesà de la forja; Aguilar, escultor. Cadenas va rebre de la vida certes benediccions que a Aguilar, amb una biografia curta i trencadissa, li foren negades. Tanmateix la posteritat ha fet una labor de compensació: avui l'obra de Fidel Aguilar és als museus i en la mitologia gironina, en canvi la de Nonito Cadenas amb prou feines és una nota al peu de pàgina als llibres sobre Masó.

Les benediccions en la vida de Ramon «Nonito» Cadenas i Caballer (Sant Vicenç dels Aïlls, 1876-Girona, 1930) poden endevinar-se en les poques ratlles amb què ara per ara se la pot escriure. Apadrinat per Masó, va incidir en el món cultural gironí amb una notable arrencada. L'arquitecte noucentista va escriure-li un article elogios de la seva obra incipient, li va encarregar la forja de les seves obres, volia convertir-lo en un artesà-artista digne de l'Escola de Bells Oficis que ell imaginava febrilment. Més tard, tant l'arquitecte com l'artesà van haver-se de resignar als reajustaments que la realitat va imposar-los. Cadenas, entomant la ració inevitable de desencisos que el temps ens ofereix, va bescanviar els somnis juvenils d'exposar les seves claus i els seus ganivets com si fossin escultures a canvi d'engrandir el taller i convertir-lo en una metal·lúrgia del segle XX. Així, va menar un negoci pròsper dins el qual va evolucionar d'artesà savi a industrial eficient, va gaudir d'una vida útil i perdurable en la seva obra i els seus descendents —el seu fill Ramon va continuar la tradició familiar, que ha arribat fins als nostres dies—, no va patir l'esllavissada de la Guerra Civil. Encara va tenir temps de recollir premis per la seva obra (el 1921 a Barcelona, per una làmpada; a Figueres, el 1926), però després de la seva mort li va pertocar l'anonimat injust amb què solen ser castigats els artesans. Perduts aquella «claueta assenyalada amb una creu en el lloc més just» i «el simple mànec de ganivet amb els símbols popularíssims de les virtuts teològiques» descrits per Masó, els seus ferros encara embelleixen silenciosament el noucentisme gironí: les espigues a la reixa de la farinera Teixidor, les reixes de la casa Saliati, les de l'escola de Sarrià i les ferramentes dels mobles del mas El Soler. És just posar nom i cognoms a la feina ben feta.

Josep Pujol i Coll

Antiga llista de protectors
del Museu-Biblioteca d'Olot,
recuperada com
a cartell del centenari.

Ara som un diumenge de tardor, d'aquesta tardor estranya, plugissera i massa tèbia. Em miro l'estàtua del mossèn, mentre els gronxadors són plens de nens i nenes que xisclen alegrois. En un banc del costat on seu la figura de bronze, tres mares magribines parlotegen i riuen amb mocadors al cap. A la

pista de formigó, un grup de xavalets juga a pilota emulant les proeses de Leo Messi. El món roda, i això ja és molt, i la tarda s'escola enllà de les Gavarres. Als *banlieus* de París cremen cotxes; *monsieur* Sarkozy no és mossèn Gumersind, certament.

Gerard Prohías

Doble centenari olotí: Museu i Biblioteca

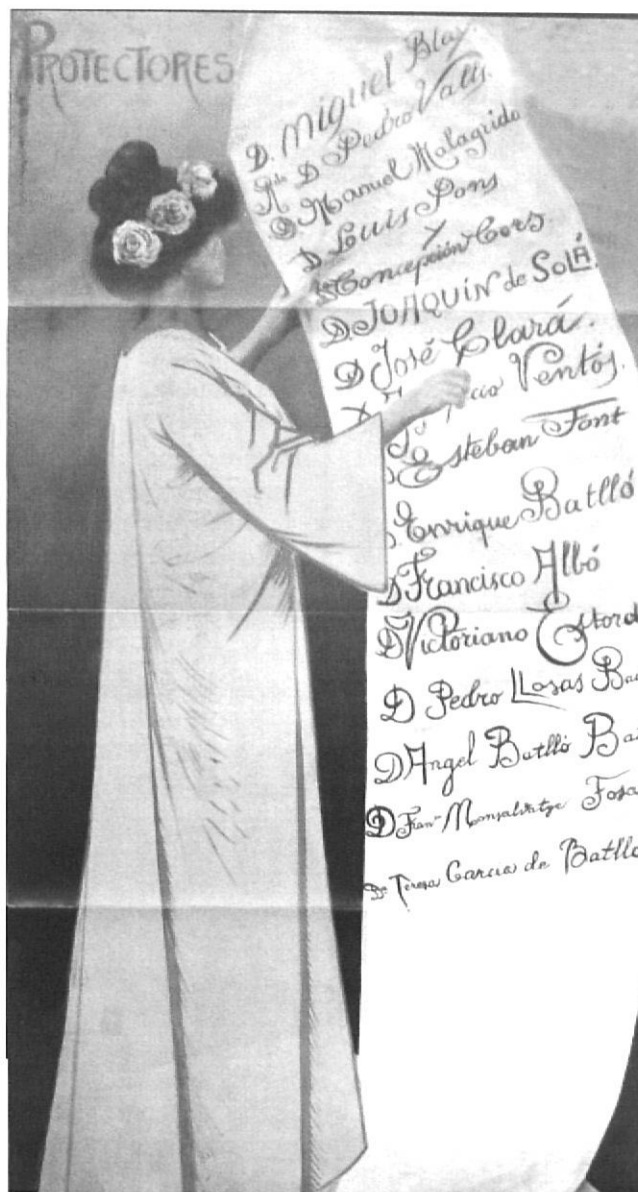
Olot ha celebrat amb diversos actes el doble centenari del Museu i de la Biblioteca. Tot i l'acord municipal de l'any 1893 de crear el Museu d'Antiguitats a la ciutat d'Olot, no es va inaugurar fins a l'any 1905, i quan va obrir les portes la institució museística ho va fer junt amb una Biblioteca.

El fet resulta remarcable en primer lloc perquè les dues institucions es creaven alhora, regides per un mateix patronat i un únic reglament, però també és significatiu perquè al principi del segle passat pràcticament no hi havia biblioteques públiques en el nostre país, i era una de les primeres mantingudes amb recursos municipals.

La institució es va ubicar a l'edifici de l'Hospici, una gran construcció civil situada al centre de la població i projectada per l'arquitecte de la cort Ventura Rodríguez, autor de molts edificis semblants escampats arreu de la península. Aquest gran

casal ha estat la seu de moltes institucions especialment estimades pels olotins, des de les escoles i l'institut a l'Escola de Dibuix, l'esmentat Museu, que ocupava una part de l'ala occidental del primer pis del claustre, i la Biblioteca, que estava a l'ala oriental del mateix pis.

Van ser diverses les famílies benestants i cultes olotines que van aportar obres d'art i llibres, i ho feren en tal generositat que l'any 1910 el nombre de volums recollits era considerable, fet pel qual va caldre nomenar un responsable per fer els primers inventaris tant de la biblioteca com del museu, i oferir

un servei públic de préstec de llibres. Aquest filantrop va ser el metge i historiador Joaquim Danés i Torras, que només la mort el va desvincular de la institució.

Quan l'any 1918 la Mancomunitat de Catalunya creà la Biblioteca Popular d'Olot, va fer que es plantegés si l'Ajuntament havia de continuar mantenint una biblioteca, quan a la ciutat ja n'hi havia una altra. Danés presentà un recurs, que guanyà, contra la decisió que havia pres el municipi de traslladar els llibres a la nova biblioteca.

El Museu Comarcal de la Garrotxa —ara una secció del MNAC—, és l'hereu d'aquell creat cent anys enrere, que continua ubicat en el mateix edifici de l'Hospici, ara en la darrera planta. Des de fa un temps està en un procés de replantejaments, ja que sembla que vol convertir-se en un Museu del Paisatge.

L'actual Biblioteca Marià Vayreda ha reunit en un nou edifici —situat on hi havia l'antic ajuntament de la ciutat, al carrer Major— bona part dels fons de les dues biblioteques que hi havia a la ciutat.